

חצור (במדי קצין הכנסת)

איש היהלומים הולם במעוז צור: סיפור המריבה בין מפכח היהלומים ומנהל משרד המסחר

היהלומים הראשונים בנתניה לאחר כיבוש בלגיה במלחמת העולם השנייה, קיבלו רוב השנים את היהלומים הגלמיים דרך הסיני דיקאט הלונדוני. עם שיחרור ארצות אפי ריקה, החלו להופיע לפתע בשוק היהלומים יהלומי המדינות החדשות, שיחד עם שיח' רורן מהשיעבוד הזר השתחררו מניצול חברות היהלומים של הסינדיקאט והחלו למכור את היהלומים בעצמם. אחת החברות שפנתה למסחר עם אפריקה הייתה החברה הממשלתית.

יהלום שורט בצור

סינדיקאט, שלא היה מעוניין בהפסד לקוחות, פנה רשמית לישראל. היעדה מיוחדת קבעה, באישור משרדי המסחר והאוצר, שיש להמשיך בעסקי היהלומים באמצעות הסינדיקאט. אך לא איש כצור יהלך בקטנות. שגרון הגדול הכלכלי שלו הניעו לחשוב שיצליח להתגבר על הסיני דיקאט באפריקה. שני אנשי סודו, מנהל החברה הממשלתית בנימין לימור ועוזרו הי אישי של צור, אליהו מעוז, שוגרו בחשאי ליבשת השחורה, וחממו שם על חוזה סודי. בינתיים התפטר חצור, על רקע הסכסוכים בין היהלומנים בצור, בהם לא הי ליח לשנות דבר. לסינדיקאט בלונדון נודע בדרכים משלו על הפרת החוזה מצידה של ישראל, והם באו בטענות חמורות למשרד המסחר והתעשייה. באותו זמן נודע לספיר וללוי אשכול שהתפטרותו של חצור אינה נובעת רק, כפי שהצהיר, מרצונו לעבור לקריירה פרטית אלא נעוצה במחלוקת עמו קה בענייני כלכלה חיוניים.

חצור וצור הוזמנו לשיחה עם שרי האוצר והמסחר. באותה ישיבה, שהתקיימה המישה שבועות לאחר התפטרותו של חצור, הוטחו האשמות חמורות נגד צור. העובדה היסודית, שהוכיחה כי צור, בניגוד לפיר סומי העתונות, לא דרש כלל מחצור להתפטר, הייתה הצעתו של המנהל הכללי של משרד המסחר והתעשייה לחצור המתפטר לעבור לתפקיד כלכלי בכיר בחוץ לארץ.

גם צור וגם חצור מתעטפים במסך של שתיקה בכל מה שנוגע להאשמות או להכחשתן. פרקליטו של חצור, עורך הדין שמר אל תמיר, מנהל את מלחמת הכותרות בתענוות. אך היהלום הקשה ביותר שנוקצ בצור, התעופף השבוע, כאשר הודיע אר גון תעשיית היהלומים בפומבי שהוא מאמין בנקיון כפיו של חצור, אינו מוכן לתת אימון בשום אשמה מההאשמות ש הוטחו כנגדו בעתונות.

ההודעה, שפירושה הבעת אי-אמון גלויה למנהל הכללי של משרד המסחר והתעשייה, שרטה בצור שריטה עמוקה.

פיתוח הטכנולוגי של הענף. הנסיון הראי שון לעזרה טכנולוגית נערך בתחום מלקחי הליטוש, הנקראים בשפת המקצוע — דופים. לאחר ששמעו כי מהנדס יהודי צרפתי בשם פאול הלפרין מציא מלקחים חצי-אוטו-מטיים מסוג זה — מיהרו מומחי החברה ומשרד המסחר והתעשייה להזמין את הי ממציא לישראל, ערכו אתו חוזה לייצור שבעת אלפי מלקחים כאלה לתעשייה הישראלית.

בחוזה לא היה, לכאורה, כל דופי לולא הפרט הפעוט שבישראל כולה יש לכל היותר שלושת אלפים וחמש מאות לוטשי יהלומים. וגם אי אפשר להכריח את כל התעשיינים לקנות את המלקחים, גם אם היו מוכיחים בעליל שכדאי להם להחליף את כל המלקחים שברשותם, על אחת כמה וכמה כשאין הם מתאימים לכל סוגי היהלומים ולכל צורות העיבוד.

החוזה עם הלפרין נחתם בארוחה חגיגית וברוב טקס, כששני החותמים המיועדים הם מנהל החברה לפיתוח יהודה דיבון ומנהל חטיבת סחר-חוף שיקלר. ברקע האחרון הודיע שיקלר על-ידי שליח שהוא חולה ולא יוכל לחתום. רק כעבור למעלה משנה, כאשר התפטר שיקלר ממשרד המסחר והי תעשייה בגלל חיכוכים עם צור, התברר שכבר אז לא היה לבו שלם עם חלק מה-חוזה, כולל חוזה זה.

כעבור זמן, כשהתברר שהמלקחים אינם נחוצים במספר רב כל כך, התחמקו אנשי

מפעלי עיבוד יהלומים באזורי פיתוח; תפקיד שני — עזרה במחקר טכנולוגי ל-ייעול הענף ולבסוף — עזרה בהשגת חומר גלם.

המפקח על היהלומים, יהודה דיבון, שי נאלץ אמנם להתפטר מתפקיד זה, נשאר מנהל החברה הממשלתית. אך למרות הנסיון המר שהיה להם עם דיבון, לא ראו בו התעשיינים את עיקר הסכנה — השדונות כלפי החברה הייתה נעוצה בראש ובראשונה במיכאל צור, שהיה יושב ראש מועצת המנהלים שלה, כלומר, הבוס האמיתי של כל מעשיה ופעולותיה.

פקיד בכיר

בשלב זה של היערכות הכוחות הגיע יונה חצור למשרד המסחר והתעשייה. חצור, שהיה שש שנים קצין הכנסת, הס פיק בתקופה זו לסיים את לימודי המשפטים באוניברסיטה ואת ההתמחות, הוצג במקרה לפני צור, שהציע לו מיד להיות מפקח על היהלומים במשרדו. קצין הכנסת, בעל השפם הגזוז ושערות השיבה, החל את שירותו במדים שונים בגיל עשרים, כשהפסיק את לימודיו בטכניון והתגייס לצבא הבריטי. הוא עלה מי טוראיי לדרגת קפטין, היה קצין בכיר בצה"ל. לאחר שנות שירותו בכנסת רצה לפשוט טוה-טוף את המדים, להתחיל בקריירה אזרחית. עתידו כעורך דין הונח לעת-עתה,

חצור נגד צור

מכשיר הטלפון השחור צלצל בבית עתון, שמע את קולו של אחד מעורכי העתונים, שהיועץ המשפטי חוקר האשמות נגדו. אתה נחמד עלינו בקשרים בלתי רשמיים עם סינדיקאט היהלומים בלונדון ובשפה יומיומית זה אימר ששיחדו אותך. מה יש לך לענות על כך? האיש, שטרם הבין בדיוק מה רוצים מי מנו, הפסיר בכעס לשפופרת: "זו עלייה ודונית!"

למחרת זעקו כותרות העתונים: "מי שי היה המפקח על היהלומים בישראל, יונה חצור, נחקר על-ידי היועץ המשפטי! אותה שעה כבר נמצא האיש שגורם לכל המהומה בארצות-הברית. המנהל הכללי של משרד המסחר והתעשייה, מיכאל צור, דאג עוד לפני נסיעתו להדליף לעתונים מסויימים את הידיעה המרעישת על החקירה הפלילית המתנהלת נגד אחד מעוזריו הבכירים לשעבר. כך החלה, ללא שום התגרות מוקדמת נראית לעין ולאחר תשעה שבועות של מל-חמה קרה, המלחמה לחיים ולמוות בין המנהל הכללי מיכאל צור לבין עוזרו יונה חצור.

צור איתן כסעו

פתיה שפוצץ את חבית אבקת-הרייפה, בער זמן רב לפני שהד התת-פוצצות הגיע לאוזני הציבור הרחב. תעשיית היהלומים, שהיא ברובה המכריע תעשייה פרטית, מייצאת מדי שנה 65 מיליוני דולרים ומכניסה 20 אחוזים מסכום זה כמטבע זר לאוצר. המאבק העז על השלטון בענף זה נמשך כבר שנים אחדות, כשמצד אחד עומדים רובם המכריע של תעשייני הי יהלומים ומצד שני ניצב האיש האמביציוזי ביותר במשרד המסחר והתעשייה: המנהל הכללי שלו.

במשך שנים רבות לא הצליחו היהלומים לחצוב בצור והוא נשאר איתן כסעל. הוא לא הסתפק במעמדו כראש המשרד האחראי על תעשיית היהלומים, כי מעמד זה נתון בסכנה מסויימת. כי ברגע בו יוסר הפיקוח על המטבע הזר יוסר גם הפיקוח על הי יהלומים ותעשייה זו תישמט לגמרי משלי טתו של משרד המסחר והתעשייה. כדי להקדים רפואה למכה, ולשמור על שליטתו של תעשיית מפתח זו, דאג משרד המסחר והתעשייה להקים חברה ממשלתית לעידוד ענף תעשיית היהלומים. מאחר שי הענף אינו זקוק לעידוד ולתמיכה, יצרה לעצמה החברה הממשלתית פונקציות תר-שות. התפקיד הראשון — עזרה בהקמת

צור מהתחייבויותיהם. התירוף הרשמי היה: על החוזה חתם רק דיבון ולכן הוא איננו חוקי. בינתיים נהרס הלפרין לחלוטין מבחינה כלכלית. גם המלקחים נשברו על הצור הקשה.

יוקרה אפריקאית

יוכוח בין צור וחצור לא היה ויכוח אישי בין שני יריבים אישיים. פקיד משרד המסחר והתעשייה היודעים לספר רבות על קולו הרועש של צור ברגעי ריתחה, לא יכלו להיזכר ברגעים כאלה בין צור וחצור. גם האמביציות של האיש ששטם את חבור לתפקיד במשרד האוצר, דר' יעקוב ארנון, לא כהנו לנמוך ממנו בדרגה. צור לטש עיניו לכסא השר, ממנו היה מנהל את ענייני המשרד כשפנתס ספיר שהה בחוץ לארץ.

המאבק בין חצור לצור היה, למעשה, מאבק בין תעשייני היהלומים לצור. אך הוא הפך לעניין של פרסטיגיה עבור צור, כשהחל מנהל המשרד הממשלתי ללוטש את עיניו למסחר היהלומים באפריקה המשתחררת.

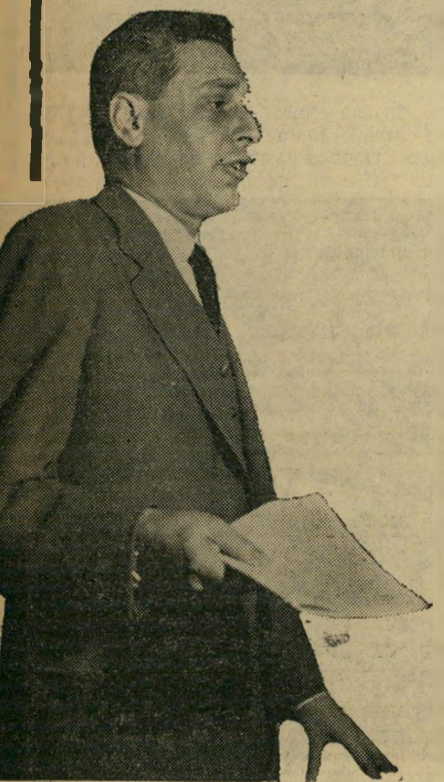
מסחר יהלומי הגלם בעולם מתנהל בדרך כלל באמצעות ארגון המכירות של סינדיקאט היהלומים הבינלאומי, היושב בלונדון. זהו ארגון גג של רוב חברות מכרות היהלומים באפריקה, שמטרתו לשמור על האינטרסים הכלכליים שלהן, על-ידי ויסות כמות היהלומים בשוק העולמי. כי יהלומים, בדיוק כמו מטבע, כאשר ערכם יורד בבורסה הי עולמית — יורדת גם מכירתם באחוזים גזכרים. תעשייני ישראל, שהקימו את מלשנות

והוא נכנס לפקח על היהלומים, כפקיד בדרגה 2 במשרד המסחר והתעשייה. לאחר שלמד להכיר את כל פרטי הענף, הכיר המפקח החדש בצידקת טעותיהם של מפקחיו, אנשי היהלומים, החל לתמוך בי מאבקם בהברה הממשלתית. עמידתו של חצור כנגד המנהל הכללי של משרדו, קבעה למעשה את חיסול עתידו בתפקידו הממשלתי.

באופן רשמי לא מקבלת החברה הממשלתית לעידוד תעשיית היהלומים כל תקציב ממשלתי. כדי לממן את פעולותיה עליה לעסוק בעסקי יהלומים, ממש כמו כל תעשייני יהלומים אחר. היהלומנים הפרטיים ראו בכך תחרות בלתי הוגנת. כי החברה, שתפקידה הראשי היה לעזור בהקמת מפעלי עיבוד וליטוש באזורי פיתוח, מסרה את היהלומים הגלמיים שהיא יבאה מחוץ לארץ למלשנות פרטיות בתל-אביב ונתניה. לדברי בעלי המלשנות הפרטיות ניצלה הי חברה הממשלתית את קשריה המיוחדים כדי להציע מחירים גבוהים יותר ללקוחותיהם. תוך תקופה קצרה, טענו תעשייני היהלומים, נשמשו מדיהם בחוץ-לארץ לקר חות קבועים רבים. וכך, במקום להיות מכשיר להקמת מלשנות באזורי פיתוח, הפכה החברה הממשלתית למתחרה בתעשייה הפרטית, בעוד שהמלשנות המועטות שהי קמו באזורי פיתוח סבלו הפסדים ניכרים, שעלו על כל רווחיה של החברה.

מלקחים שבורים בצור

כשעה גרוכה ונוק רב עוד יותר נגרמה כאשר החלה החברה הממשלתית וגורמים ממשלתיים בכלל להיכנס לתחום

מיכאל צור (בכנס כלכלנים)